

Wstęp do środowiska Mathematica

Kontakt: mkuich@fuw.edu.pl

Materiały: www.fuw.edu.pl/~mkuich/tik2021/

Program Mathematica

- Mathematica to jeden z najbardziej popularnych programów do wykonywania obliczeń symbolicznych i numerycznych
- Inne podobne programy to komercyjny MAPLE lub darmowa MAXIMA
- Każdy student ma dostęp do darmowej licencji:
www.fuw.edu.pl → Dla studentów → Oprogramowanie → Mathematica
- Program uruchamiamy z Menu:
"Programy" → "Wolfram Mathematica" → "Mathematica 11"
lub linii poleceń:

```
[mkuich@workstation:~]$ mathematica
```

- W oknie powitalnym tworzymy nowy "Notebook", lub otwieramy już istniejący dokument
- Otwieramy dokumentację "Help" → "Wolfram Documentation"

Podstawowe operacje matematyczne

- Wyrażenia obliczamy (ang. *evaluate*) kombinacją klawiszy **Shift+Enter**, lub z menu: “Evaluation” → “Evaluate cells”
- Trwające obliczanie wyrażenia anulujemy kombinacją **Alt+.**
- Poprzednie wyrażenie (In) przywołujemy kombinacją **Ctrl+L**
- Wynik poprzedniego obliczenia (Out) przywołujemy znakiem **%**
- Wynik poprzedniego obliczenia o numerze X (Out[X]) przywołujemy **%X**
- Przybliżoną wartość numeryczną uzyskujemy dodając **//N** na końcu wyrażenia, lub za pomocą funkcji **N[wyrażenie, precyzja]**

In[1]:= 3 + 4

Out[1]= 7

In[2]:= 2 ^ 3

Out[2]= 8

In[3]:= % - 6

Out[3]= 2

In[4]:= 1 / %1

Out[4]= $\frac{1}{7}$

In[5]:= 1 / 7 // N

Out[5]= 0.142857

In[6]:= N[1 / 7, 10]

Out[6]= 0.1428571429

Podstawowe funkcje matematyczne

- Mnożenie zapisujemy jako **x*y** lub **x y**, ale **xy** jest już nazwą zmiennej
- Nazwy funkcji i stałych zaczynają się od wielkiej litery, np.: **Sin[x]**
- Argument funkcji jest podawany w nawiasach kwadratowych **[]**
- Dodając kropkę na końcu argumentu, jako wynik otrzymamy przybliżenie numeryczne
- Funkcje trygonometryczne domyślnie wymagają argumentu w radianach; argument w stopniach przekazujemy jako **X Degree**

In[7]:= **Sqrt**[3]

Out[7]= $\sqrt{3}$

In[8]:= **Exp**[4]

Out[8]= e^4

In[9]:= **Sin**[2.0]

Out[9]= 0.909297

In[10]:= **Sin**[2 Degree]

Out[10]= $\sin[2^\circ]$

In[11]:= **Pi**

Out[11]= π

In[12]:= **Infinity**

Out[12]= ∞

In[13]:= **Sqrt**[-1]

Własne definicje - zmienne

- Zmienne definiujemy używając znaku `=` (zaleca się używania małych liter w nazwach własnych zmiennych)
- Możemy użyć zmiennych do przechowywania wartości liczbowych obliczeń
- Kiedy już nie potrzebujemy zmiennej, należy ją usunąć używając **`nazwa=.`** lub **`Clear[nazwa]`**

```
In[15]:= x = 5
```

```
Out[15]= 5
```

```
In[16]:= 2 * x
```

```
Out[16]= 10
```

```
In[17]:= x = Sin[Pi / 3]
```

```
Out[17]=  $\frac{\sqrt{3}}{2}$ 
```

```
In[18]:= 3 x
```

```
Out[18]=  $\frac{3\sqrt{3}}{2}$ 
```

```
In[19]:= x = .
```

```
In[20]:= x
```

```
Out[20]= x
```

Własne definicje - funkcje

- Funkcje definiujemy używając składni **nazwa[x_]:=wzór**
- **Uwaga:** mapiętajmy, by nie mieć zmiennych o nazwie używanej w definicji funkcji
- **Uwaga:** mapiętajmy, by funkcje definiować prze znak **:=** nie **=**
- Definicję funkcji własnych i wbudowanych możemy sprawdzić używając **?Nazwa**
- Kiedy już nie potrzebujemy funkcji, należy ją usunąć używając **nazwa=.** lub **Clear[nazwa]**

```
In[21]:= f[x_] := x^2
```

```
In[22]:= ? f
```

```
Out[22]=
```

Symbol
Global`f
Definitions f[x_] := x ²
Full Name Global`f

```
In[23]:= f[16]
```

```
Out[23]= 256
```

```
In[24]:= Clear[f]
```

```
In[25]:= ? f
```

```
Out[25]=
```

Symbol
Global`f
Full Name Global`f

Obliczenia symboliczne - przykłady 1

<code>D[f, x]</code>	the (partial) derivative $\frac{\partial f}{\partial x}$
<code>Integrate[f, x]</code>	the indefinite integral $\int f dx$
<code>Sum[f, {i, i_{min}, i_{max}}]</code>	the sum $\sum_{i=i_{min}}^{i_{max}} f$
<code>Solve[lhs==rhs, x]</code>	solution to an equation for x
<code>Series[f, {x, x₀, order}]</code>	a power series expansion of f about the point $x = x_0$
<code>Limit[f, x->x₀]</code>	the limit $\lim_{x \rightarrow x_0} f$
<code>Minimize[f, x]</code>	minimization of f with respect to x

- Do elementów złożonego wyniku dostajemy się np. przez `%X[[1]]`
- Podstawienie liczby lub poprzedniego wyniku realizujemy przez znak `/.`, np. `x/.%`

```
In[1]:= f[x_] := Sin[2 x]
In[2]:= ? f
Symbol
Global`f
Out[2]= Definitions {f[x_]:=Sin[2 x]}
Full Name Global`f
^
In[3]:= D[f[x], x]
Out[3]= 2 Cos[2 x]
In[4]:= Integrate[f[x], x]
Out[4]= -1/2 Cos[2 x]
In[5]:= Solve[f[x] == 0, x]
Out[5]= {{x -> ConditionalExpression[pi c1, c1 in Z]},
          {x -> ConditionalExpression[1/2 (pi + 2 pi c1), c1 in Z]}}
In[6]:= Simplify[f[x] /. %[[1]]]
Out[6]= ConditionalExpression[0, c1 in Z]
In[7]:= Series[f[x], {x, 0, 4}]
Out[7]= 2 x - 4 x^3/3 + O[x]^5
In[8]:= Limit[Sin[x] / x, x -> 0]
Out[8]= 1
In[9]:= g[x_] := x^2
In[10]:= Minimize[g[x], x]
Out[10]= {0, {x -> 0}}
```

Obliczenia symboliczne - przykłady 2

In[11]:= **Expand**[(a + b) ^ 5]

Out[11]= $a^5 + 5 a^4 b + 10 a^3 b^2 + 10 a^2 b^3 + 5 a b^4 + b^5$

In[12]:= **Factor**[6 + 11 x + 6 x ^ 2 + x ^ 3]

Out[12]= $(1 + x) (2 + x) (3 + x)$

In[13]:= **Sum** $\left[\frac{x^n}{n!}, \{n, 0, \infty\}\right]$

Out[13]= e^x

In[17]:= **Simplify** $\left[\frac{1}{3 (1 + x)} - \frac{-1 + 2 x}{6 (1 - x + x^2)} + \frac{2}{3 \left(1 + \frac{1}{3} (-1 + 2 x)^2\right)}\right]$

Out[17]= $\frac{1}{1 + x^3}$

Expand [*expr*]

expands out products and positive integer powers in *expr*.

Factor [*poly*]

factors a polynomial over the integers.

Simplify [*expr*]

performs a sequence of algebraic and other transformations on *expr*, and returns the simplest form it finds.

Simplify [*expr*, *assum*]

does simplification using assumptions.

FullSimplify [*expr*]

tries a wide range of transformations on *expr* involving elementary and special functions, and returns the simplest form it finds.

Obliczenia numeryczne - przykłady1

<code>N[expr]</code>	numerical value of an expression
<code>NIntegrate[f, {x, x_{min}, x_{max}}]</code>	numerical approximation to $\int_{x_{min}}^{x_{max}} f dx$
<code>NSum[f, {i, i_{min}, Infinity}]</code>	numerical approximation to $\sum_{i_{min}}^{\infty} f$
<code>FindRoot[lhs==rhs, {x, x₀}]</code>	search for a numerical solution to an equation, starting with $x = x_0$
<code>NSolve[lhs==rhs, x]</code>	numerical approximations to all solutions of an equation
<code>FindMinimum[f, {x, x₀}]</code>	search for a minimum of f , starting with $x = x_0$
<code>NMinimize[f, x]</code>	attempt to find the global minimum of f

- Do elementów złożonego wyniku dostajemy się np. przez `%X[[1]]`
- Podstawienie liczby lub poprzedniego wyniku realizujemy przez znak `/.`, np. `x/.%`

```
In[18]:= Clear[f]
In[19]:= f[x_] := Sin[x] - Exp[x]
In[20]:= ? f
```

Symbol
Global`f

```
Out[20]=
```

Definitions
f[x_] := Sin[x] - Exp[x]
Full Name
Global`f

```
Out[20]=
```

```
In[21]:= N[f[1]]
Out[21]= -1.87681

In[22]:= NIntegrate[f[x], {x, 0, 1}]
Out[22]= -1.25858

In[23]:= FindRoot[f[x] == -1.8, {x, 1}]
Out[23]= {x -> 0.963666}

In[24]:= f[x /. %]
Out[24]= -1.8
```

Zadania 1 - obliczenia symboliczne i numeryczne

- ❶ Wypisz wartość liczby Eulera z dokładnością do 100 cyfr
- ❷ Oblicz $\sin(\log(-1))$, podaj wartość numeryczną
- ❸ Oblicz pierwiastek czwartego stopnia z π
- ❹ Wymnóż $(a + b + c)^7$
- ❺ Przeprowadź faktoryzację wielomianu
 $2x + 4x^2 + 3x^3 + 2x^4 + 3x^5 + 3x^7 + x^9$
- ❻ Rozwiąż równanie $x^3 + 6x^2 + 11x + 6 = 0$ i sprawdź wszystkie miejsca zerowe
- ❼ Rozwiąż równanie $ax^2 + bx + c = 0$, sprawdź i uprość rozwiązania
- ❽ Rozwiń w szereg potęgowy funkcje (do 5 rzędu rozwinięcia):
 $\cos(x)$ wokół $x = 0$
 $e^{\sin(\log(x))}$ wokół $x = 1$ i $x = 2$
- ❾ Oblicz sumy: $S = 1 + 2 + \dots + 100$
 $S = \frac{1}{1 \cdot 2 \cdot 3} + \frac{1}{2 \cdot 3 \cdot 4} + \dots + \frac{1}{n \cdot (n+1) \cdot (n+2)}$

Zadania 2 - obliczenia symboliczne i numeryczne

- 10 Oblicz granice: $\lim_{n \rightarrow \infty} \sqrt[100]{n^{100} + n^{99}} - n$ oraz $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{1^5 + 2^5 + \dots + n^5}{n^6}$
- 11 Oblicz pochodną pierwszego stopnia po zmiennej x z funkcji:
 $w(x) = ax^5 + (b+1)x^3 + 7x + 1$ oraz $g(x) = x^2 \exp(-3ax^3)$
- 12 Oblicz $f^{10}(x)$ oraz $f^{10}(0)$ dla $f(x) = x^2 \cos(2x)$
- 13 Oblicz symbolicznie następujące całki i sprawdź je licząc pochodne:
a) $\int (x^2 - 2x + 3) \exp(x) dx$ b) $\int \sqrt{x} (\log x)^2 dx$ c) $\int \frac{1}{x^3 + 1} dx$
- 14 Oblicz całki oznaczone:
a)

$$\int_1^2 \exp(\sin(\log x)) dx$$

b)

$$\int_0^\pi \int_{-\frac{\pi}{2}}^{\frac{\pi}{2}} \sin(x) \cos(y) dx dy$$

Macierze 1

+, *****, **^**, ... — all automatically work element-wise

Dot (.) — products of matrices, automatically handling row and column vectors

Inverse — matrix inverse (use **LinearSolve** for linear systems)

Transpose — transpose (m^T , entered with **Esc** **tr** **Esc**)

ConjugateTranspose — conjugate transpose ($m^\dagger$, entered with **Esc** **ct** **Esc**)

Tr — trace

Det — determinant

KroneckerProduct — matrix direct product (outer product)

MatrixPower — powers of numeric or symbolic matrices

MatrixExp — matrix exponential

Eigenvalues, **Eigenvectors** — exact or approximate eigenvalues and eigenvectors

Eigensystem — eigenvalues and eigenvectors together

CharacteristicPolynomial — symbolic characteristic polynomial

```
In[25]:= {{Cos[x], Sin[x]}, {-Sin[x], Cos[x]}}
```

```
Out[25]:= {{Cos[x], Sin[x]}, {-Sin[x], Cos[x]}}
```

```
In[26]:= % // MatrixForm
```

```
Out[26]//MatrixForm=

$$\begin{pmatrix} \cos[x] & \sin[x] \\ -\sin[x] & \cos[x] \end{pmatrix}$$

```

```
In[27]:= A = %25
```

```
Out[27]:= {{Cos[x], Sin[x]}, {-Sin[x], Cos[x]}}
```

```
In[28]:= B = Transpose[A]
```

```
Out[28]:= {{Cos[x], -Sin[x]}, {Sin[x], Cos[x]}}
```

```
In[29]:= A + B
```

```
Out[29]:= {{Cos[x]^2, -Sin[x]^2}, {-Sin[x]^2, Cos[x]^2}}
```

```
In[30]:= A.B
```

```
Out[30]:= {{Cos[x]^2 + Sin[x]^2, 0}, {0, Cos[x]^2 + Sin[x]^2}}
```

```
In[31]:= Simplify[%] // MatrixForm
```

```
Out[31]//MatrixForm=

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

```

```
In[32]:= Simplify[B.A] // MatrixForm
```

```
Out[32]//MatrixForm=

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

```

```
In[33]:= Simplify[Inverse[A] - B // MatrixForm]
```

```
Out[33]//MatrixForm=

$$\begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 0 & 0 \end{pmatrix}$$

```

```
In[34]:= Simplify[Det[A]]
```

```
Out[34]= 1
```

Eigensystem

```
Eigensystem[m]
```

gives a list $\{values, vectors\}$ of the eigenvalues and eigenvectors of the square matrix m .

```
Eigensystem[{m, a}]
```

gives the generalized eigenvalues and eigenvectors of m with respect to a .

```
Eigensystem[m, k]
```

gives the eigenvalues and eigenvectors for the first k eigenvalues of m .

```
Eigensystem[{m, a}, k]
```

gives the first k generalized eigenvalues and eigenvectors.

- Dla wektorów ($\vec{x}$) i wartości (λ) własnych macierzy A zachodzi związek:

$$A \cdot \vec{x} = \lambda \cdot \vec{x}$$

```
In[39]:= A = {{2, 0}, {0, 2}}
```

```
Out[39]:= {{2, 0}, {0, 2}}
```

```
In[40]:= Eigensystem[A] // MatrixForm
```

```
Out[40]//MatrixForm=
```

$$\begin{pmatrix} 2 & 2 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$

```
In[41]:= %40[[1]]
```

```
Out[41]:= {2, 2}
```

```
In[42]:= %40[[1, 1]]
```

```
Out[42]:= 2
```

```
In[44]:= x = %40[[2, 1]]
```

```
Out[44]:= {0, 1}
```

```
In[45]:= (A.x) . x / Norm[x]
```

```
Out[45]:= 2
```

Rozwiązywanie układów równań algebraicznych

<code>Solve[lhs==rhs, x]</code>	solve an equation, giving a list of rules for x
<code>x /. solution</code>	use the list of rules to get values for x
<code>expr /. solution</code>	use the list of rules to get values for an expression

<code>Solve[{ lhs₁==rhs₁ , lhs₂==rhs₂ , ... } , { x, y, ... }]</code>	solve a set of simultaneous equations for $x, y, \dots$
---	---

```
In[9]:= r1[x_, y_, z_] := 2 * x + y + 3 * z - 9
        r2[x_, y_, z_] := x - 2 * y + z + 2
        r3[x_, y_, z_] := 3 * x + 2 * y + 2 * z - 7

In[12]:= Solve[{r1[x, y, z] == 0, r2[x, y, z] == 0, r3[x, y, z] == 0}, {x, y, z}]
Out[12]= {{x -> -1, y -> 2, z -> 3}}

In[14]:= r1[x /. %12[[1]], y /. %12[[1]], z /. %12[[1]]]
Out[14]= 0

In[15]:= r2[x /. %12[[1]], y /. %12[[1]], z /. %12[[1]]]
Out[15]= 0

In[16]:= r3[x /. %12[[1]], y /. %12[[1]], z /. %12[[1]]]
Out[16]= 0

In[17]:= r1[x /. %12[[1]], y /. %12[[1]], 2]
Out[17]= -3

In[19]:= r1[x, y, z] /. %12[[1]]
Out[19]= 0
```

Rozwiązywanie równań różniczkowych

```
DSolve[eqn, y, x]
```

solves a differential equation for the function y , with independent variable x .

```
DSolve[{eqn1, eqn2, ...}, {y1, y2, ...}, x]
```

solves a list of differential equations.

```
DSolve[eqn, y, {x1, x2, ...}]
```

solves a partial differential equation.

```
In[20]:= DSolve[y'[x] == y[x], y[x], x]
```

```
Out[20]= {{y[x] -> e^x c1}}
```

```
In[22]:= DSolve[{y'[x] == a y[x], y[0] == 1}, y, x]
```

```
Out[22]= {{y -> Function[{x}, e^a x]}}
```

```
In[24]:= y'[x] - a y[x] /. %22[[1]]
```

```
Out[24]= 0
```

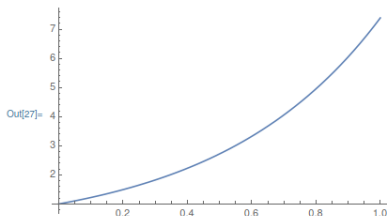
```
In[25]:= y[x] /. %22[[1]]
```

```
Out[25]= e^a x
```

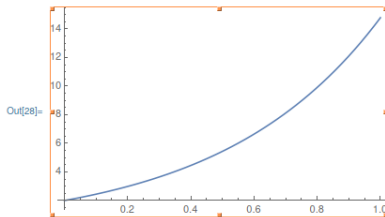
```
In[26]:= a == 2
```

```
Out[26]= 2
```

```
In[27]:= Plot[y[x] /. %22[[1]], {x, 0, 1}]
```


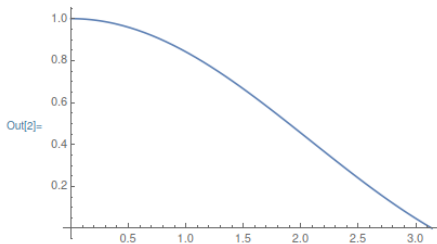
```
In[28]:= Plot[y'[x] /. %22[[1]], {x, 0, 1}]
```


Rysowanie wykresów funkcji

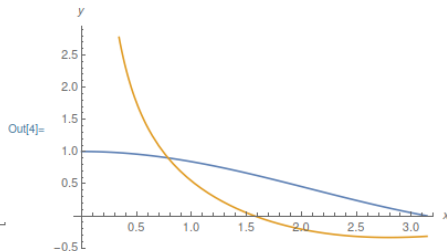
```
In[1]:= f[x_] :=  $\frac{\text{Sin}[x]}{x}$ 
```

```
In[2]:= Plot[f[x], {x, 0, Pi}]
```


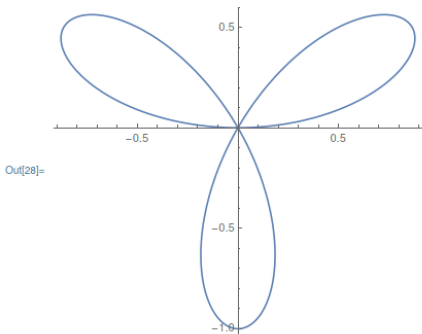
```
g[x_] :=  $\frac{\text{Cos}[x]}{x}$ 
```

```
In[4]:= Plot[{f[x], g[x]}, {x, 0, Pi}, AxesLabel -> {x, y}]
```

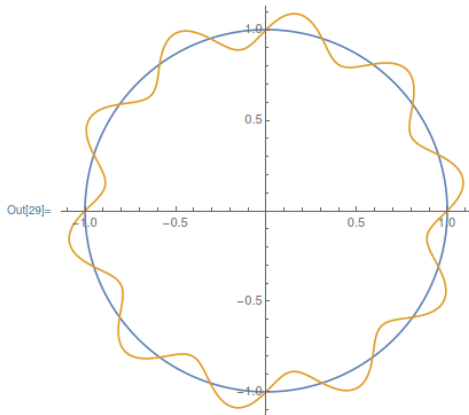

Rysowanie wykresów funkcji w układzie biegunowym

In[28]:= `PolarPlot[Sin[3 t], {t, 0, Pi}]`

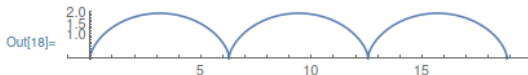

In[29]:= `PolarPlot[{1, 1 + 1/10 Sin[10 t]}, {t, 0, 2 Pi}]`

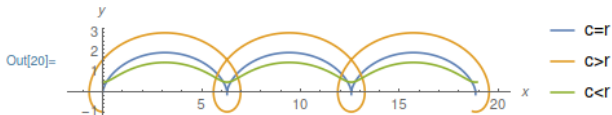

Rysowanie wykresów parametrycznych

```
In[18]:= ParametricPlot[{t - Sin[t], 1 - Cos[t]}, {t, 0, 19}]
```

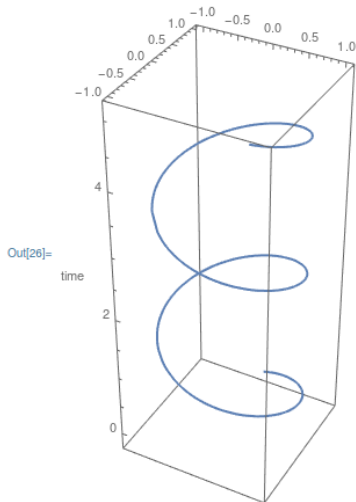


```
In[20]:= ParametricPlot[{t - Sin[t], 1 - Cos[t]}, {t - 2 Sin[t], 1 - 2 Cos[t]},  
  {t - 0.5 Sin[t], 1 - 0.5 Cos[t]}, {t, 0, 19}, AxesLabel -> {x, y},  
  PlotLegends -> {"c=r", "c>r", "c<r"}]
```


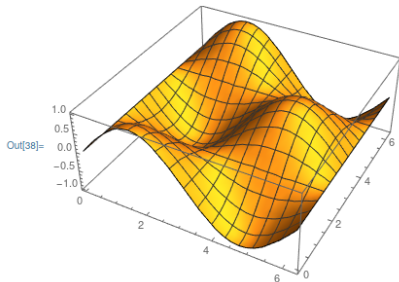
Rysowanie wykresów parametrycznych 3D

```
In[26]:= ParametricPlot3D[{Sin[t], Cos[t], t/3}, {t, 0, 15}, AxesLabel -> "time"]
```

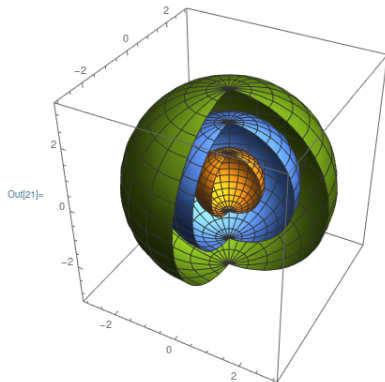

Rysowanie wykresów 3D

```
In[38]:= Plot3D[Sin[x] Cos[y], {x, 0, 2 Pi}, {y, 0, 2 Pi}]
```

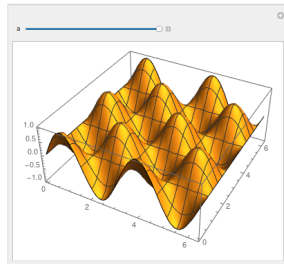
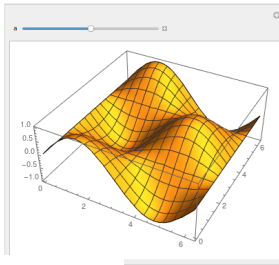
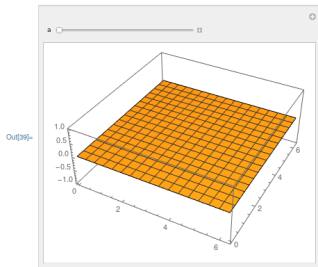


```
In[21]:= SphericalPlot3D[{1, 2, 3}, {ϕ, 0, Pi}, {ϕ, 0, 3 Pi / 2}]
```

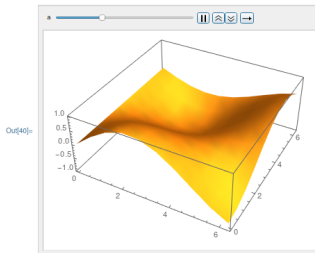

Manipulowanie współczynnikiem i animowanie

In[39]:= Manipulate[Plot3D[Sin[a x] Cos[a y], {x, 0, 2 Pi}, {y, 0, 2 Pi}], {a, 0, 2}]

In[40]:= Animate[Plot3D[Sin[a x] Cos[a y], {x, 0, 2 Pi}, {y, 0, 2 Pi}], {a, 0, 2}]

Zadania 3 - macierze

- 15 Oblicz A^{-1} oraz AA^{-1} , gdy:

$$A = \begin{pmatrix} \cos \phi & -\sin \phi \\ \sin \phi & \cos \phi \end{pmatrix}$$

- 16 Oblicz logarytm macierzy B element po elemencie oraz poprzez funkcję macierzową, gdy

$$B = \begin{pmatrix} 3 & 1 \\ -4 & -1 \end{pmatrix}$$

- 17 Znajdź wyznacznik macierzy M oraz jej wektory i odpowiadające im wartości własne. Następnie, sprawdź otrzymane wyniki.

$$M = \begin{pmatrix} 2 & -1 & 1 \\ -2 & 1 & 2 \\ -1 & -1 & 4 \end{pmatrix}$$

Zadania 4 - układy równań

18 Rozwiąż układ równań:

$$\begin{cases} x - y + 2z = 1 \\ x - 2y - z = 2 \\ 3x - y + 5z = 3 \\ -2x + 2y + 3z = -4 \end{cases}$$

19 Rozwiąż układ równań, zakładając, że zmienne z i u mogą mieć dowolne wartości:

$$\begin{cases} x - y + 5z - u = 0 \\ x + y - 2z + 3u = 0 \\ 3x - y + 8z + u = 0 \\ x + 3y - 9z + 7u = 0 \end{cases}$$

Zadania 5 - układy równań różniczkowych

- 18 Znajdź rozwiązanie równania różniczkowego bez zakładania warunków brzegowych:

$$y''(x) + \omega_0^2 y(x) = 0$$

- 19 Znajdź rozwiązanie równania różniczkowego:

$$y''(x) + 2\beta y'(x) + \omega_0^2 y(x) = 0$$

zakładają warunki brzegowe: $y(0) = a$ i $y'(0) = 0$

Zadania 6 - rysowanie wykresów

20 Narysuj wykresy funkcji:

- a) $y(x) = \sqrt{(x+2) - \sin x}$ dla x od 0 do 10; podpisz osie x i y (**AxesLabel**)
- b) $y(x) = \sqrt{(x+2) - \sin x}$ oraz $\sin(\log(x))$ dla x od 0 do 10 na jednym wykresie; zacięń obszar między tymi funkcjami (**Filling**)
- c) $y(x) = \Gamma(x)$ (funkcja Gamma Eulera) w zakresie od 0 do 5; dodaj legendę na wykresie (**PlotLegends**)
- d) $y(x) = \operatorname{tg}(1 + \log(x))$ w zakresie od 0 do 3; dodatnie wartości funkcji zaznacz na zielono, ujemne - na czerwono (**ColorFunction**)
- e) $r(\theta) = \exp(\theta/10)$ w układzie biegunowym, gdy θ zmienia się od 0 do 30 radianów; podpisz wykres definicją funkcji (**PlotLabel**)
- f) $z(x, y) = x^2 + y^2$ oraz $z(x, y) = x^2 - y^2$ dla x i y w zakresie od -1 do 1; zadbaj o proporcjonalność osi z względem osi x i y (**BoxRatios**)

Zadania 7 - manipulowanie wykresami

- 21 Utwórz interaktywne okno pozwalające na obserwowanie wykresów dwóch funkcji opisanych wzorami:

$$y(x) = \sin(x + \phi)$$

$$y(x) = \cos(x + \phi)$$

dla x w zakresie od 0 do 2π i manipulowanie parametrem ϕ w zakresie od 0 do π .

- 22 Utwórz interaktywne okno pozwalające na obserwowanie wykresu funkcji danej w układzie biegunowym wzorem:

$$r(\theta) = \log(1 + \theta) + a \sin(b\theta)$$

i manipulowanie parametrami a w zakresie od 0 do 2 i b w zakresie od 0 do 5. Zanimuj otrzymany wykres.

Wczytywanie danych z pliku

- Wskazujemy położenie pliku z danymi → **SetDirectory["..."]**
 - ▶ w miejsce ... wpisujemy ścieżkę do katalogu, w którym są dane
 - ▶ nazwa katalogu musi być zawarta między znakami " i "
 - ▶ nie jest to niezbędne, ale wygodne
- Importujemy dane i przypisujemy je do nowej zmiennej w formie tabeli → np.: **Dane = Import["line.txt", "Table"]**
 - ▶ źródłem importowania może być plik lokalny, obiekt z chmury/url, wynik działania jakiegoś programu
 - ▶ działamy na najprostszej wersji - lokalnie; jeśli nie zdefiniowaliśmy katalogu roboczego, w miejsce *line.txt* wpisujemy pełną ścieżkę
 - ▶ możemy importować dane w wielu formach i formatach (pliki tekstowe, rysunki, dźwięki, ...)
 - ▶ Mathematica próbuje rozpoznać typ danych po rozszerzeniu pliku
 - ▶ użytkownik może podać typ danych, jakie importuje, jako drugi argument funkcji Import, np.: **"Table"**

Wczytywanie danych z pliku - przykład

```
In[1]:= SetDirectory["/dane/Dydaktyka/TIK_2021/mathematica"]
```

```
Out[1]:= /dane/Dydaktyka/TIK_2021/mathematica
```

```
In[2]:= Data = Import["line.txt", "Table"]
```

```
Out[2]:= {{-9, -6.84307, 1}, {-7.5, -5.34808, 0.2}, {-2.5, -0.811542, 0.7}, {-0.5, -1.22456, 0.5},  
          {1.5, 1.24481, 1.8}, {3, 3.19375, 1.1}, {5.5, 4.8006, 0.3}, {8.5, 7.47098, 1.2}}
```

```
In[4]:= DataX = Data[[All, 1]]
```

```
Out[4]:= {-9, -7.5, -2.5, -0.5, 1.5, 3, 5.5, 8.5}
```

```
In[5]:= DataY = Data[[All, 2]]
```

```
Out[5]:= {-6.84307, -5.34808, -0.811542, -1.22456, 1.24481, 3.19375, 4.8006, 7.47098}
```

```
In[6]:= DataYerr = Data[[All, 3]]
```

```
Out[6]:= {1, 0.2, 0.7, 0.5, 1.1, 0.3, 1.2}
```

```
In[7]:= Dimensions[Data]
```

```
Out[7]:= {8, 3}
```

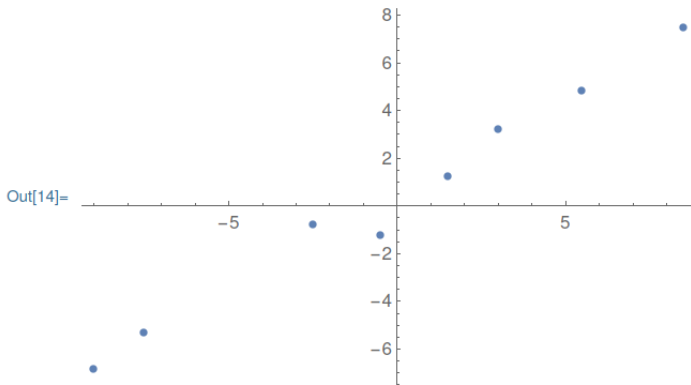
```
In[8]:= Length[Data]
```

```
Out[8]:= 8
```

Wykres danych bez niepewności pomiarowych

- Do wizualizacji korzystamy z funkcji **ListPlot**
 - ▶ jako argument podajemy tablicę zawierającą x i y
 - ▶ formatowanie wykresu działa tak samo, jak w przypadku zwykłych wykresów (formatowanie podajemy, jako kolejne argumenty funkcji)

```
In[14]:= Wykres1 = ListPlot[Data[All, {1, 2}]]
```

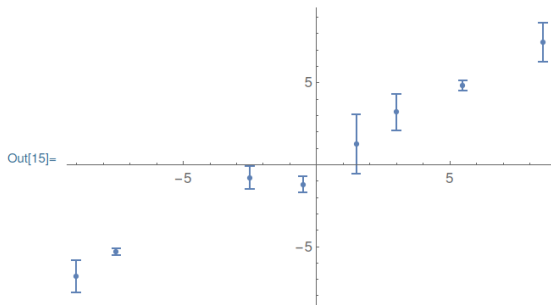

Wykres danych wraz niepewnościami pomiarowymi

- Od wersji 12 w górę korzystamy z funkcji **ListPlot** (w starszych wersjach korzystamy z funkcji **ErrorListPlot**)
 - ▶ niepewności pomiarowe przypisujemy do wartości za pomocą funkcji **Around**

In[15]:= Wykres2 =

```
ListPlot[{{-9, Around[-6.84307, 1]}, {-7.5, Around[-5.34808, 0.2]},  
{-2.5, Around[-0.811542, 0.7]}, {-0.5, Around[-1.22456, 0.5]},  
{1.5, Around[1.24481, 1.8]}, {3, Around[3.19375, 1.1]},  
{5.5, Around[4.8006, 0.3]}, {8.5, Around[7.47098, 1.2]}}
```

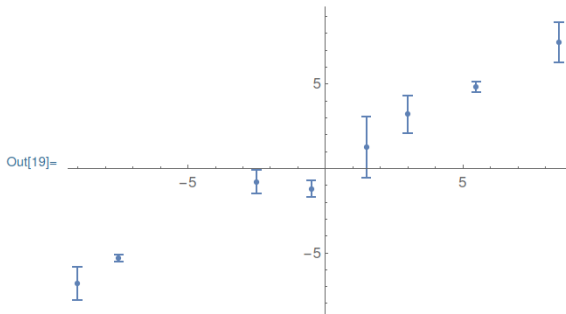

Wykres danych wraz niepewnościami pomiarowymi

- Aby przypisać niepewności punktom automatycznie, możemy skorzystać z funkcji **Table**

In[19]:= Wykres3 =

```
ListPlot[Table[{Data[[i, 1]], Around[Data[[i, 2]], Data[[i, 3]]]},  
{i, 1, Length[Data]}]]
```


Dopasowanie modelu liniowego do danych

- Model liniowy dopasowujemy za pomocą funkcji **LinearModelFit**
 - jako argumenty podajemy kolejno: dane wejściowe, model oraz zmienną-argument modelu (x)
 - LinearModelFit** posiada wiele atrybutów (*property*), które pozwalają odczytać właściwości dopasowanego modelu, szczegóły w "Details and Options" w dokumentacji tej funkcji

```
In[21]:= lm = LinearModelFit[Data[All, {1, 2}]], {1, x}, x]
```

```
Out[21]=
```

```
FittedModel[0.410412 + 0.800407 x]
```

```
In[22]:= lm["ParameterTable"]
```

```
Out[22]=
```

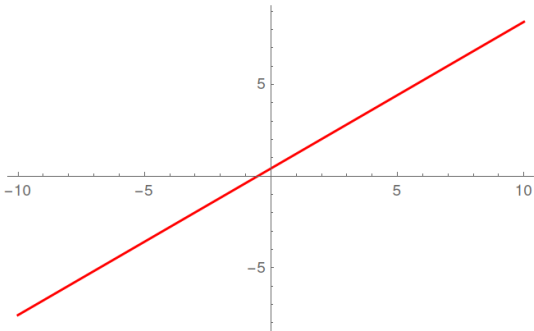
	Estimate	Standard Error	t-Statistic	P-Value
1	0.410412	0.230104	1.78359	0.124754
x	0.800407	0.0405583	19.7347	1.09771×10^{-6}

Wizualizacja dopasowanego modelu liniowego

- Z atrybutów funkcji **LinearModelFit** wybieramy "BestFit" (zawiera dopasowany model)
- Rysujemy model, korzystając z funkcji **Plot**

```
In[23]:= lmFitPlot = Plot[lm["BestFit"], {x, -10, 10}, PlotStyle -> Red]
```

Out[23]=

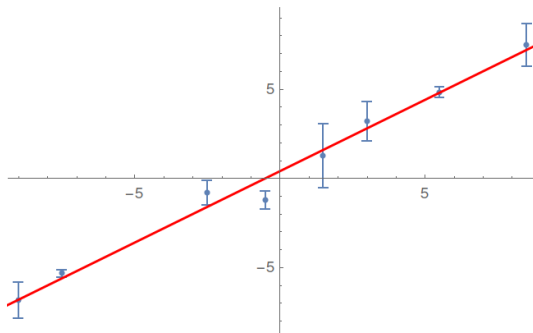

Wizualizacja dopasowanego modelu i danych 1

- Aby umieścić dane i dopasowanie na jednym panelu, korzystamy z funkcji **Show**
 - ▶ jako argumenty podajemy narysowane wykresy
 - ▶ **Show** wyświetla formatowanie (opis osi, ...) pierwszego z wykresów

```
In[25]:= Show[Wykres3, lmFitPlot]
```

```
Out[25]=
```


Zapisywanie wyników dopasowania 1

- Do zapisywania wyników dopasowania korzystamy z funkcji **Export**
 - ▶ możemy zapisać zarówno grafikę, jak i parametry dopasowania w pliku tekstowym
 - ▶ pierwszym argumentem **Export** jest nazwa pliku wynikowego; drugim - obiekt, który chcemy zapisać

```
In[26]:= Export["Wykres_z_dopasowaniem.png", Show[Wykres3, lmFitPlot]]
```

```
Out[26]=
```

```
Wykres_z_dopasowaniem.png
```

```
In[27]:= Export["lmFitPlotParameters.dat",  
  {lm["BestFitParameters"], lm["ParameterErrors"]}, "Table"]
```

```
Out[27]=
```

```
lmFitPlotParameters.dat
```

Dopasowanie modelu nieliniowego do danych

- Model nieliniowy dopasowujemy za pomocą funkcji

NonlinearModelFit

- jako argumenty podajemy kolejno: dane wejściowe, model oraz zmienną-argument modelu (x)
- opcje **NonlinearModelFit** są zbliżone do tych z **LinearModelFit**

```
In[30]:= nlm = NonlinearModelFit[Data[All, {1, 2}]],  
          a * x^4 + b * x^3 + c * x^2 + d * x + e, {a, b, c, d, e}, x]
```

```
Out[30]= FittedModel[0.0869205 + <<5>>]
```

```
In[31]:= Normal[nlm]
```

```
Out[31]= 0.0869205 + 0.739938 x + 0.0362334 x^2 + 0.000918213 x^3 - 0.00040512 x^4
```

```
In[32]:= nlm["ParameterTable"]
```

```
Out[32]=
```

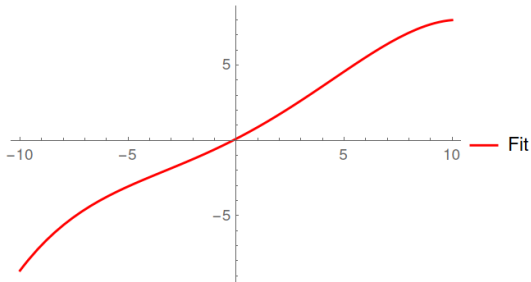
	Estimate	Standard Error	t-Statistic	P-Value
a	-0.00040512	0.000543711	-0.745101	0.510273
b	0.000918213	0.00240428	0.381908	0.727976
c	0.0362334	0.0429419	0.843778	0.460759
d	0.739938	0.157934	4.68512	0.0183781
e	0.0869205	0.493851	0.176005	0.8715

Wizualizacja dopasowanego modelu nieliniowego

- Z atrybutów funkcji **NonlinearModelFit** wybieramy "BestFit"
- Rysujemy model, korzystając z funkcji **Plot**
- Warto dodać formatowanie wykresu; w szczególności - legendę

```
In[95]:= nlmFitPlot = Plot[nlm["BestFit"], {x, -10, 10}, PlotStyle → Red,  
PlotLegends → Placed[{"Fit"}, {1, 0.5}]]
```

Out[95]=

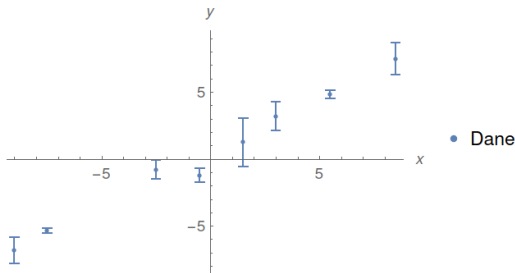
Anrakt na formatowanie wykresu z danymi

- Pamiętamy, że **Show** wyświetla formatowanie pierwszego wykresu
- Należy zadbać, żeby było ono zadowalające
 - w minimalnej wersji opis osi i legenda

In[94]:= Wykres3 =

```
ListPlot[Table[{Data[[i, 1]], Around[Data[[i, 2]], Data[[i, 3]]]},  
  {i, 1, Length[Data]}], PlotLegends → Placed[{"Dane"}, {1, 0.5}],  
  AxesLabel → {x, y}]
```

Out[94]=

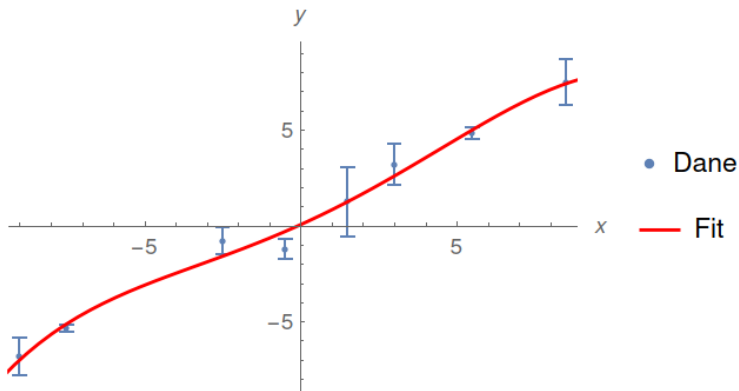

Wizualizacja dopasowanego modelu i danych 2

- Ponownie korzystamy z funkcji **Show**

```
In[93]:= Show[Wykres4, nlmFitPlot2] |
```

Out[93]=

Zapisywanie wyników dopasowania 2

- Ponownie korzystamy z funkcji **Export**
 - ▶ pierwszym argumentem **Export** jest nazwa pliku wynikowego; drugim - obiekt, który chcemy zapisać

```
In[35]:= Export["Wykres_z_dopasowaniem2.png", Show[Wykres3, nlmFitPlot]]
```

Out[35]=

Wykres_z_dopasowaniem2.png

```
In[36]:= Export["nlmFitPlotParameters.dat",  
  {nlm["BestFitParameters"][[All, 2]], nlm["ParameterErrors"]},  
  "Table"]
```

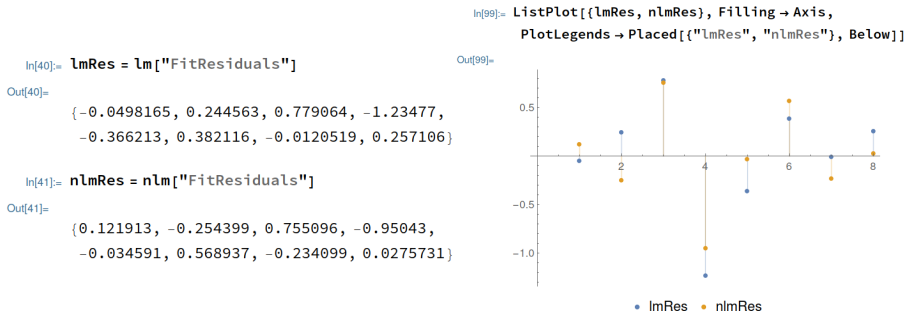
Out[36]=

nlmFitPlotParameters.dat

- Warto zwrócić uwagę na inny sposób eksportowania parametrów dopasowania związany z formatem tabeli parametrów
- W przykładzie eksportuję drugą kolumnę tabeli, która zawiera wartości parametrów; pierwsza zawiera nazwy parametrów

Który model wybrać - dodatek

- Do tych samych danych dopasowaliśmy 2 różne modele, warto sprawdzić residua obu modeli

- Residuum w tym ujęciu jest różnicą między wartością danych, a wartością dopasowanego modelu w danym punkcie

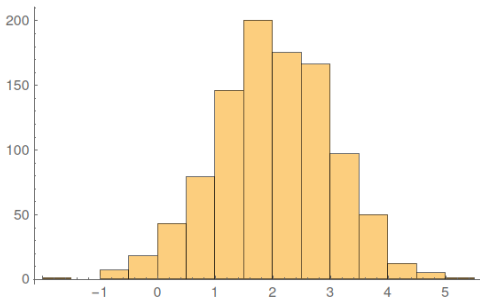
Histogramy i liczby losowe - dodatek

- Mathematica ma rozbudowany silnik generowania liczb pseudolosowych (warto poznać **RandomInteger**, **RandomReal**, **RandomVariate**, ...)
- Histogram tworzymy za pomocą funkcji **Histogram**, gdzie jako argument podajemy zbiór danych, i ewentualnie specyfikację binów

```
In[107]:= dane1 = RandomVariate[NormalDistribution[2, 1], 1000];
```

```
In[108]:= histogram1 = Histogram[dane1, {0.5}]
```

Out[108]=

Histogramy i ich paretry - dodatek

- Aby dostać się do parametrów opisujących histogram należy skorzystać z funkcji **HistogramList**, gdzie jako argument ponownie podajemy zbiór danych i specyfikację binów
- **HistogramList** zwraca nam krawędzie binów i liczbę zliczeń w każdym z nich (podobnie, jak funkcja *Histogram* w Pythonie)
- Możemy zatem wyznaczyć środki naszych binów za pomocą funkcji **MovingAverage**

```
In[112]:= {bins, counts} = HistogramList[dane1, {0.5}]
```

```
Out[112]=
```

```
{{-2., -1.5, -1., -0.5, 0., 0.5, 1., 1.5, 2.,  
  2.5, 3., 3.5, 4., 4.5, 5., 5.5}, {1, 0, 7, 18,  
  43, 79, 146, 200, 175, 166, 97, 50, 12, 5, 1}}
```

```
In[113]:= centers = MovingAverage[bins, 2]
```

```
Out[113]=
```

```
{-1.75, -1.25, -0.75, -0.25, 0.25, 0.75, 1.25,  
  1.75, 2.25, 2.75, 3.25, 3.75, 4.25, 4.75, 5.25}
```

Histogramy i ich analiza - dodatek

- Po wyznaczeniu środków binów, możemy przeprowadzić dopasowanie modelu teoretycznego

```
In[114]:= dane = Transpose[{centers, counts}]
```

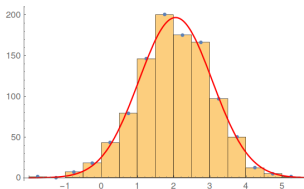
```
Out[114]:= {{-1.75, 1}, {-1.25, 0}, {-0.75, 7},  
            {-0.25, 18}, {0.25, 43}, {0.75, 79}, {1.25, 146},  
            {1.75, 200}, {2.25, 175}, {2.75, 166}, {3.25, 97},  
            {3.75, 50}, {4.25, 12}, {4.75, 5}, {5.25, 1}}
```

```
In[115]:= model = NonlinearModelFit[dane, (a * Exp[-(x - b)^2 / c]),  
                                   {a, b, c}, x]
```

```
Out[115]:= FittedModel[196.809 e-<20> <1>]
```

```
In[118]:= Show[histogram1, ListPlot[dane],  
               Plot[model["BestFit"], {x, -2, 6}, PlotStyle -> Red]]
```

Out[118]=

Zadania 8 - podstawowe działanie na danych

23 Wczytaj i przeanalizuj dane z pliku M3_data.dat:

- ▶ wczytaj dane z pliku do macierzy o nazwie Dane
- ▶ sprawdź rozmiar macierzy Dane (powinno wyjść 1000×2)
- ▶ wyświetl na ekranie (w postaci tekstowej):
 - pierwszą kolumnę macierzy Dane
 - pierwszy wiersz macierzy Dane
 - element z trzeciego wiersza drugiej kolumny macierzy Dane
- ▶ wyświetl na ekranie wykres przedstawiający pobrane dane przyjmując, że zmienna niezależna znajduje się w pierwszej kolumnie, a zmienna zależna w drugiej kolumnie macierzy Dane
- ▶ sformatuj wykres wedle własnego uznania (min. opis osi i legenda)
- ▶ dopasuj do danych funkcję, która najlepiej je opisuje; np.:
$$ax \sin(bx + c) + d$$
- ▶ wyświetl na ekranie tabelę z otrzymanymi parametrami dopasowania i ich błędami
- ▶ wyświetl wykres przedstawiający dopasowaną funkcję
- ▶ skombinuj wykres z danymi oraz wykres z dopasowaniem w jeden
- ▶ wyeksportuj tabelę zawierającą (wyłącznie) otrzymane parametry dopasowania i ich błędy do pliku M3_fit.dat.

Zadania 9 - działanie na funkcji Table

- 24 Bazując na danych z pliku M3_data.dat wykonaj następujące operacje:
- ▶ wczytaj dane z pliku do macierzy o nazwie Dane
 - ▶ utwórz nową, jednokolumnową macierz (wektor) o nazwie NoweDaneY, o wartościach $1/(3 + y)$ gdzie y to kolumna 2 w macierzy Dane
 - ▶ posługując się poleceniem Table wytwórz jednokolumnową macierz (wektor) OX, która dla kolejnych wierszy będzie przyjmowała wartości od 0 do 49.95, co 0.05
 - ▶ korzystając z kombinacji poleceń Listplot + Transpose narysuj wykres NoweDaneY w funkcji OX. Skorzystaj z opcji PlotRange, aby wykres pokazywał pełen przedział zmienności OX i NoweDaneY
 - ▶ powstały wykres zapisz do pliku NoweDane.png.

Zadania 10 - badanie przebiegu funkcji

25 Zbadaj przebieg zadanej funkcji:

$$f(x) = \frac{x^3}{1 - x^2}$$

- ▶ wyznacz dziedzinę funkcji
- ▶ narysuj wykres funkcji
- ▶ wyznacz jej miejsca zerowe
- ▶ punkt przecięcia z osią Y
- ▶ wyznacz granice na krańcach dziedziny (pamiętaj o kierunkach)
- ▶ wyznacz asymptotę ukośną funkcji $y = ax + b$, gdzie

$$a = \lim_{x \rightarrow \infty} \frac{f(x)}{x}$$

$$b = \lim_{x \rightarrow \infty} f(x) - ax$$

- ▶ wyznacz przedziały monotoniczności funkcji ($f'(x) > 0$ oraz $f'(x) < 0$)
- ▶ wyznacz punkty przegięcia funkcji ($f''(x) = 0$) i ich wartość w tych punktach

Zadania 11 - histogram

26 Bazując na danych z pliku `wahadlo.txt` wykonaj następujące operacje:

- ▶ wczytaj dane z pliku do macierzy o nazwie `wahadlo`
- ▶ narysuj histogram przedstawiający rozkład okresu drgań wahadła, dobierz odpowiednie binowanie
- ▶ sformatuj histogram wedle własnego uznania (min. opis osi i legenda)
- ▶ wyznacz krawędzie binów histogramu i liczbę zliczeń w tych minach
- ▶ wyznacz środki binów i przypisz im odpowiadającą liczbę zliczeń
- ▶ dopasuj do danych funkcję, która najlepiej je opisuje; np.:
$$a \exp\left(\frac{-(x-b)^2}{c}\right)$$
- ▶ wyświetl na ekranie tabelę z otrzymanymi parametrami dopasowania i ich błędami
- ▶ wyświetl wykres przedstawiający dopasowaną funkcję
- ▶ skombinuj histogram z danymi oraz wykres z dopasowaniem w jeden